فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال نهم، شماره دوم (پیاپی ۳۲)، تابستان ۱۳۹۹
شاپای چاپی ۲۱۳۱-۲۳۲۲ شاپای الکترونیکی ۴۷۶X- ۲۵۸۸
http://serd.khu.ac.ir
صفحات ۱۹۸-۱۷۳

تحلیل اثرات سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی بر توسعه پایدار روستاهای جنوب استان فارس

محبوبه نامدار؛ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
علی‌اکبر عنابستانی*؛ استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
محمدرحیم رهنما؛ استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
سعیدرضا اکبریان‌رونیزی؛ دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه شیراز، شیراز. ایران.

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۱/۱۹ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۴/۰۵

چکیده

یکی از پیامدهای مهم مهاجرت‌های فرامرزی نیروی کار، ارتباط آن با عرصه‌ها و مسائل اجتماعی و فرهنگی جامعه می‌باشد که به اشکال گوناگون می‌تواند شاخص‌هایی چون افزایش یا کاهش مهاجرت‌ها، افزایش درآمد، کاهش فقر، بهبود دسترسی‌ها و زیرساخت‌ها، ایجاد اشتغال، عدالت اجتماعی و ایجاد همبستگی‌های ملی و یا تبادل فرهنگی یک جامعه را متأثر سازد. در این راستا، تحقیق حاضر باهدف بررسی اثرات و پیامدهای سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی نیروی کار بر توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی مناطقی از جنوب استان فارس (شهرستان‌های لارستان و زرین‌دشت) انجام‌شده است. این تحقیق از نوع اکتشافی و روش انجام آن توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جمع‌آوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده) صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل ۱۸۱۴۱ خانوار می‌باشند که در قالب ۲۰ روستا و شهر منطقه پراکنده می‌باشند، که از این تعداد خانوار بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه برابر با ۳۱۴ خانوار انتخاب‌شده‌اند. تجزیه‌وتحلیل پرسشنامه با استفاده از روش آمار توصیفی و تحلیلی ازجمله آزمون‌های کی دو، تی، پیرسون، رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر و تحلیل خاکستری (جهت رتبه‌بندی سکونتگاه‌ها) انجام گردیده است. نتایج نشان می‌دهد که بین سرمایه‌های ارسالی مهاجران و توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی منطقه رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر نشان می‌دهد که سرمایه‌های ارسالی مهاجران با ابعاد توسعه اجتماعی و فرهنگی با ضریب ۰/۷۷۷ دارای رابطه‌ای مثبت با شدتی قوی است و شاخص تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی با ضریب تاثیر۰/۷۸۷ بیشترین میزان اثرگذاری بر متغیر توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی دارد.

واژگان کلیدی: سرمایه‌های ارسالی، مهاجرت بین‌المللی، فعالیت‌های مقصد مهاجرت، استان فارس.

* anabestani@um.ac.ir

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

۱)مقدمه

مهاجرت حاصل فرایند پیچیده تصمیم‌گیری است که فرد، محیط مبدأ و محیط مقصد در آن شریک‌اند. دو الگوی اساسی و مهم مهاجرت را می‌توان مهاجرت داخلی (حرکات جمعیت در داخل مرزهای سیاسی یک ملت - دولت)، و مهاجرت خارجی یا بین‌المللی (جابه‌جایی از یک کشور به کشور دیگر) ذکر کرد (خوش‌فر و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۵۱). مهاجرت‌های بین‌المللی در دو دهه گذشته رشد چشم‌گیری داشته که عمدتاً به دلیل فعالیت‌های اقتصادی جهانی و تأثیر متعاقب آن بر مهاجرت نیروی کار است (Demirkaya & Artvinli، 2011:298). در آغاز قرن بیست و یکم، دیدگاه‌ها نسبت به اهمیت پدیده مهاجرت و نقش مؤثر آن در توسعه‌ی جوامع کمتر توسعه‌یافته چرخش قابل‌ملاحظه‌ای پیدا نمود. محور کلیدی این نوع نگرش، بحث جریان ارسال وجهی است که در خلاف جهت جریان مهاجرت‌ها به راه می‌افتد. شاید نخستین دیدگاه آماری و رسمی بین‌الملل در این باب، در سال ۲۰۰۳ در مجله توسعه مالی بانک جهانی ارائه شد (De Haas،2007:4). سازمان بین‌المللی مهاجرت (IOM) نقل و انتقالات پولی مهاجران را به کشور مبدأ مهاجرت، سرمایه‌های ارسالی مهاجران می‌نامد. این سرمایه‌ها معمولاً به‌صورت انتقال خصوصی به خانواده یا کمک‌های مالی، سرمایه‌گذاری و سپرده‌گذاری مهاجران است، که به کشورهای مبدأ مهاجرت ارسال می‌شوند (Bela ، 2010:3). در تاریخ ایران، در چند دهه گذشته دگرگونی ژرف ساختار اجتماعی و نیروهای تولید، زمینه‌ساز اصلی مهاجرت بوده است (حسامیان و همکاران، ۱۳۷۵: ۲۵). وجود سرمایه‌های اجتماعی انسانی یکی از عوامل کلیدی توسعه پایدار هستند(رستمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲). در این دوران همگام با روند نوسازی، تصویب قوانین جدید زمینه‌های اولیه مهاجرت را تقویت و با انجام اصلاحات ارضی دهه ۱۳۴۰، زمینه برای گسترش روابط سرمایه‌داری آماده‌تر شد. (سوداگر، ۱۳۶۷: ۳۶۷). این فرآیند در چند دهه أخیر و پس از انقلاب اسلامی نیز ادامه یافت و روند توسعه اقتصادی و اجتماعی و سیاسی متمرکز بر شهرها و به‌ویژه شهرهای بزرگ، همچنان عاملی برای مهاجرت داخلی و بین‌المللی بود. مهاجرت‌های نیروی کار در قسمت‌های جنوبی کشور به‌صورت دیگر جلوه‌گر شد. در بخش‌هایی از نوار جنوبی کشور مهاجران، کشورهای نفت‌خیز حوزه خلیج‌فارس را برای اشتغال انتخاب و روانه بازارهای این کشورها گردیدند. بنابراین این نوع از مهاجرت بین‌المللی در ایران، پس از دهه‌ی ۵۰ شمسی (۱۹۷۰ میلادی) به یک پدیده‌ی مهم اجتماعی مبدل شد (وثوقی،1391: ۲۴)، مقاصد اصلی مهاجران نیروی کار در جنوب کشور، ۴ کشور عربی (قطر، کویت، امارات و بحرین) حوزه خلیج فارس‌اند (Factbook ،2011:5). که بیش از ۸۰ درصد ایرانیان حاضر درکشورهای عربی از مردم نواحی جنوبی ایران‌اند و این نواحی به‌صورت کمربندی بخش‌های از استان بوشهر و هرمزگان، جنوب فارس و جنوب سیستان و بلوچستان را در برمی‌گیرد اما تمرکز اصلی و کانونی این خلیج روها در بخش‌های جنوبی فارس ازجمله شهرستان‌های لارستان و بخش‌های غربی و مرکزی شهرستان زرین‌دشت می‌باشد که بخش اعظم درآمد خانوارهای این مناطق از طریق مهاجرت آنان به کشورهای حوزه خلیج‌فارس تأمین و علاوه بر اثرگذاری‌های مثبت اقتصادی در این مناطق دارای پیامدها و اثرات اجتماعی و فرهنگی گوناگونی نیز است، بر این اساس هدف اصلی تحقیق حاضر، بررسی اثرات و

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

پیامدهای اجتماعی و فرهنگی حاصل از ورود سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی نیروی کار در آن دسته از سکونتگاه‌های منطقه مورد مطالعه است که مهاجرت به کشورهای حوزه جنوبی خلیج فارس به‌عنوان فعالیت اقتصادی غالب در آن‌ها مطرح است. همچنین با بررسی و تحلیل میزان اثربخشی این سرمایه‌ها، جهت بکارگیری مناسب تر و بهتر آنها در ابعاد گوناگون جامعه در برنامه‌ریزی‌های کارآفرینان و مدیران توسعه منطقه‌ای مورد توجه بیشتر قرار گیرد در این چارچوب پژوهش، این فرضیه مطرح می‌گردد که وجوه و سرمایه‌های ارسالی مهاجران بر فرایند توسعه پایدار اجتماعی و فرهنگی منطقه (شهر و روستا) اثرات مثبت و کارآمدی داشته است و در این راستا صورت‌بندی سوالات تحقیق بدین شکل است که تأثیرگذاری و اثربخشی وجوه و سرمایه‌های ارسالی مهاجران بر فرایند توسعه پایدار اجتماعی و فرهنگی منطقه (شهر و روستا) به چه میزان بوده است؟ و در نهایت تحلیل فضایی اثرات سرمایه‌های ارسالی در حوزه‌های شهری و روستایی منطقه مورد مطالعه به چه صورت است؟

در ایران تحقیقات متعددی پیرامون مهاجرت صورت پذیرفته است، ولی کمتر به مقوله مهاجرت‌های بین‌المللی به‌ویژه در عرصه نیروی کار پرداخته شده است. آنچه در جریان این نوع مهاجرت‌های فرامرزی نیروی کار وجود دارد بحث جریان ارسال سرمایه و وجوه مالی این مهاجران به مکان‌های مبدأ مهاجرت و اثرات و پیامدهای آن در منطقه است، که چه در مطالعات داخل و چه در مطالعات صورت گرفته در خارج به‌ندرت به این امر پرداخته‌شده است. و یکی از نقاط قوت در این پژوهش درواقع، پرداختن به این موضوع است که سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی نیروی کار چه پیامدها و اثراتی بر توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی مناطق مبدأ مهاجرت خود داشته‌اند و در این زمینه طبق پژوهش‌های محقق هیچ منبعی و یا مطالعه‌ای که به‌صورت مستقیم به این موضوع بپردازد صورت نگرفته و مطالعات انجام‌شده نیز تنها به بررسی بخش‌هایی از موضوع و از دیدگاه‌های گوناگون پرداخته‌اند. برخی از این مطالعات که در راستای موضوع موردمطالعه صورت گرفته است عبارت‌اند از(جدول ۱):

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

جدول ۱. مطالعات مرتبط با موضوع تحقیق

محقق	نتایج
لو[1] (۱۹۸۸)	به نقش نسبی رضایت افراد از محل سکونت خود پرداخته و می‌افزاید که مهاجرت، عملی هدفمند و عقلایی است که فرد مهاجر به‌صورت خودانگیخته برای اصلاح یا بهبود کیفیت زندگی انجام می‌دهد.
بورکی[2](۲۰۰۰)	مهاجران نقش مهمی در تغییرات اقتصادی و اجتماعی کشور خود در فرایند انتقال سرمایه و جوه ارسالی به خانواده، انباشت دارایی‌های اقتصادی و مشارکت در فعالیت‌های عام‌المنفعه ایفا کرده‌اند.
وانگ و فان[3](۲۰۰۴)	اثرات مثبت بازگشت مهاجران در توسعه منطقه را به دلیل کسب مهارت، سرمایه لازم، تجربیات و دانش مفید آن‌ها مثبت ارزیابی می‌کند.
دی هاس[4](۲۰۰۶)	جریان درآمدهای ارسالی مهاجران خارج از مرزها که توسط مهاجران روستایی، به‌سوی مناطق مبدأ سرازیر می‌گردد، نه‌تنها نقش مهمی در تراز پرداخت‌ها دارد، بلکه به‌سرعت در کاهش فقر و افزایش کیفیت زندگی ساکنان منطقه مؤثر می‌باشد.
ماراه[5]و همکاران (۲۰۱۲)	سرمایه‌های ارسالی مهاجران به‌عنوان یک منبع پایدار مالی نقش مهمی در ارائه کمک به خانواده و جوامع مبدأ خود در زمان‌های دشوار اقتصادی و کاهش سیاست‌های حمایتی اجتماعی داشته است و بیانگر افزایش سطح مصرف، تأمین مسکن، ترویج سرمایه‌گذاری‌های کسب و کار و افزایش دسترسی به خدمات آموزشی و بهداشتی برای جوامع مبدأ مهاجرت و خانواده‌های مهاجران است.
ربانی و همکاران(۱۳۸۹)	ارتباط مثبت و معنادار بین تعلق بومی و درآمد باانگیزه مهاجرت معکوس و رابطه بین انگیزه مهاجرت معکوس و توسعه اقتصادی و اجتماعی نیز مثبت و معنادار است.
مطیعی لنگرودی و همکاران (۱۳۹۰)	مهم‌ترین پیامدهای مهاجرت موقت نیروی جوان روستایی کسب درآمد بیشتر، افزایش رفاه زیستی، کاهش آسیب‌پذیری، بهبود امنیت غذایی، بهبودشان و منزلت انسانی برای مهاجران بازگشته به روستاها بوده است.
بستانی و جوانی (۱۳۹۳)	درآمدهای ارسالی مهاجران بین‌المللی اگرچه پیامدهای اقتصادی برای خانوارهای روستایی به همراه دارد، اما پیامدهای منفی اجتماعی برای خانوارهای روستایی به دنبال داشته است.
وثوقی و حجتی (۱۳۹۱)	مهاجران نقش مهمی در حوزه‌های مختلف بهداشت، آموزش، مذهبی و تجاری در منطقه داشته‌اند، به‌گونه‌ای که مردم این مهاجران خلیج رو را از ارکان مهم توسعه و تصمیم‌گیرنده در حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی منطقه ارزیابی می‌نمایند.
دیداری (۱۳۹۶)	حضور و گسترش مهاجران به منطقه پیامدهای مختلفی در حوزه‌های آموزش و بهداشت و زیرساخت‌های منطقه به دنبال داشته. اما در حوزه اقتصادی علیرغم آثار بالای اقتصادی منطقه درزمینهٔ اشتغال بومیان، به نسبت غیربومیان کمتر بکار گرفته‌شده است. همچنین موجب دگرگونی در فرهنگ بومی و محلی گردیده است.
رحیمی(۱۳۹۰)،	بعد از اصلاحات ارضی مهاجرت نیروی کار در جنوب فارس شروع‌شده و تاکنون ادامه دارد. جریان وجوه ارسالی که توسط مهاجران فراملی به ناحیه موردمطالعه فرستاده می‌شود، نقش مهمی در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی داشته است.

۲)مبانی نظری

معمولاً اصطلاح مهاجر، همه مواردی را پوشش می‌دهد که افراد به طور آزادانه تصمیم به مهاجرت می‌گیرند و افراد و اعضای خانواده آن‌ها، برای بهبود شرایط اجتماعی یا مادی در حال حرکت به دیگر مناطق یا کشورها هستند. سازمان ملل در سال ۱۹۸۸ اعلام کرده است، زمانی که میزان اقامت فرد از یک

1- Lu
2- Burki
3- Wang & Fan
4- De Haas
5- Mara

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

سال بیشتر شد، عنوان آن شخص از بازدیدکننده بین‌الملل به مهاجر بین‌الملل تغییر می‌یابد (Kritz،2007:301). بر اساس این دیدگاه، افراد به این دلیل دست به مهاجرت می‌زنند که در جامعه‌ای که به سر می‌برند نمی‌توانند به نیازهای دریافت و احساس شده، پاسخ‌گویند، پس با مهاجرت خود سعی می‌کنند ناهماهنگی‌های بین نیازهای درک شده و عدم دسترسی به آن‌ها را از بین ببرند، این است که مهاجرت دارای کارکردی مثبت در راستای حفظ تعادل یک نظام بیان می‌گردد (حسینی، ۱۳۸۶: ۱۸۱). کارکردگرایان معتقدند که مهاجرت با به راه انداختن جریان سرمایه (ارسال وجه و سرمایه‌گذاری) و دانش، توسعه و نوسازی را موجب می‌شود. از این منظر مهاجران بازگشتی، نقش اصلی را در رشد اقتصادی و اجتماعی جامعه ایفا می‌کنند (وثوقی و همکاران،۱۳۹۱: ۲۶). در مقابل طرفداران نظریه مکتب وابستگی، مهاجرت را نتیجه انتقال ساختی جوامع مبدأ از نظام‌های سنتی به نظام‌های صنعتی و مدرن و ادغام آن‌ها در نظام سرمایه‌داری وابسته می‌داند (حاج حسینی، ۱۳۸۵: ۴۴). مهاجر و ساختار اجتماعی هرکدام به سهم خود و با تأثیرپذیری از شرایط تاریخی - اجتماعی خرد و کلان، بر یکدیگر تأثیر متقابل می‌گذارند و مفهوم پویای مهاجرت در این رابطهٔ متقابل، تحقق پیدا می‌کند (ارشاد و همکاران ، ۱۳۸۹: ۸۱). در واقع، تحولات اجتماعی و اقتصادی که یک مهاجر تجربه می‌کند تابع یکدیگر می‌باشند (نقدی، ۱۳۸۷: ۳۲). عوامل اجتماعی بر اشتغال و درآمد نیز تأثیر می‌گذارد. اشخاصی که مهاجران در بدو ورود پیش آن‌ها می‌مانند تأثیر بسیار زیادی دریافتن سریع شغل و محل مناسب دارند (زکی، ۱۳۹۱: ۹۰). جاذبه همزیستی مهاجر با بستگان غالباً به قدری قوی است که حتی اگر این امر شانس اشتغال مهاجر را پایین آورد در نزدیکی آن‌ها در محل‌های زندگی‌شان باقی می‌ماند. دوستان و اقوام در مقصد مهاجرت سازگاری مهاجر با مقصد جدید را به طرق مختلف تسهیل می‌کنند. آن‌ها کمک‌های نقدی یا جنسی را به خانواده تا یافتن منبع درآمد، تأمین مسکن موقتی یا دائمی، تسهیل انتقال از رسوم روستای به شهری و شاید در امر مهم کاریابی ادامه می‌دهند (فیندلی، ۱۳۷۲: ۷۲). مهاجرت، علی‌الخصوص مهاجرت بین‌الملل، ریسک و هزینه‌ی قابل‌ملاحظه‌ای دارد و علاوه بر نیاز به دانش و ارتباطات اجتماعی، به انگیزه‌های قوی هم نیازمند است (ارشاد و همکاران،۱۳۸۹: ۸۰؛Skeldon،2008:146). دهاس معتقد است که بیش از فقر شدید، عامل تعیین‌کننده در مهاجرت جوامع، وجود سطحی از توسعه‌ی اجتماعی - اقتصادی، به همراه محرومیت نسبی به شکل نابرابری در فرصت‌های توسعه است و کشورهای مهمی چون مکزیک، مراکش، ترکیه و فیلیپین را بیان می‌کند که از کشورهای توسعه‌نیافته نیستند، اما از کشورهای بزرگ مهاجر فرست در جهان هستند(وثوقی و همکاران ،۱۳۹۱، ۲۹). تایلور معتقد است که درآمد خانوارهای دارای مهاجر در مقایسه با خانوارهای هم‌تراز فاقد مهاجر، افزایش یافته و نوعی منزلت اجتماعی بالاتری را برای آنان تأمین می‌کند. باگذشت زمان، حتی اگر درآمد خانوادگی گروه دوم ثابت هم بماند، محرومیت و فقر نسبی آنان افزوده می‌شود و این خود به تشدید تلاش آنان به مشارکت در مهاجرت‌های بین‌المللی می‌انجامد و آن را به زنجیره‌ای طولانی و در مواردی ناگسستنی تبدیل می‌کند (Taylor،2006:2). همچنین، دوهان به پول‌های ارسال‌شده به روستاها به‌عنوان یکی از مهم‌ترین جنبه‌های مهاجرت توجه می‌کند، چراکه می‌تواند فراهم‌کننده اثر رخنه به پایین باشد. پژوهش‌هایی که منافع مثبت پول‌های حواله شده را مطرح می‌سازند

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

معتقدند که این وجوه می‌توانند نقش بیمه و سرمایه‌گذاری را ایفا کنند (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۳) و در پیشبرد روند تکامل و توسعهٔ اجتماعی جوامع، کارکردهای گوناگونی داشته باشد (Standing،1981:175). در واقع نقش مهاجران در فرایند توسعه اجتماعات در جریان وجوه ارسالی و همچنین ارسال خیلی از مؤلفه‌های توسعه اجتماعی و فرهنگی است (دی‌هاس، ۲۰۰۶: ۵۶۵). سرمایه‌های ارسالی، کمک‌هزینه یا کالاهایی هستند که توسط مهاجران داخلی یا بین‌المللی برای خانواده و جوامع خود در زادگاه ارسال می‌شود(Blackwell،2007:15). و این سرمایه‌های ارسالی منبع بسیار پراهمیتی برای کشورهای کم‌درآمد محسوب می‌شوند.

نتایج یک پژوهش نشان می‌دهد که ۷۲ پروژه اجتماعی درزمینهٔ زیرساخت‌های برق، شبکه آب‌رسانی، جاده‌های دسترسی، بهداشت، زیرساخت‌های آموزشی، مراکز اجتماعی، کلیساها و زمین‌های فوتبال به‌وسیله سرمایه‌های ارسالی مهاجران به مبلغ حدود ۶۵۰ هزار دلار تأمین اعتبارشده است. علاوه بر این مهاجران حدود ۱۵۰ هزار دلار نیز در اختیار صندوق‌های مالی شهرداری‌های محلی و سازمان‌های غیردولتی قرار داده‌اند (Endo. et al, 2010:45) در ایران مهاجرت بین‌المللی پس از دهه‌ی ۵۰ شمسی (۷۰ میلادی) به یک پدیده‌ی مهم اجتماعی مبدل و تعداد مهاجران به کشورهای پیشرفته‌ی اروپایی به چندین برابر افزایش یافت. اکثریت مهاجران ایرانی، از اقشار تحصیل‌کرده و متمول هستند و تحت عنوان نیروی کار به مهاجرت دست نزده‌اند، لذا سرمایه‌های مالی از طریق این نوع از مهاجران به ایران وارد نمی‌شود، اما فلسفه‌ی ارسال سرمایه و وجوه مالی به کشور، در مهاجرت نیروی کار معنا می‌یابد، که می‌بایست با نگرش منطقه‌ای و ناحیه‌ای موردبررسی و مطالعه قرار گیرد (وثوقی،۱۳۹۱: ۲۴). در واقع این مهاجران، هر ساله مقدار زیادی از سرمایه‌های دریافتی خود را به زادگاه و مکان‌های مبداء مهاجرت خود ارسال می‌نمایند. و این وجوه ارسالی صرف نظر از مخارج خانوادگی و شخصی، بخشی از آن به اشکال گوناگونی در توسعه و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان منطقه بکارگرفته می شود. نکته قابل توجه آن که، قسمت اعظم سرمایه‌های ارسالی مهاجران بدون هیچ‌گونه برنامه و یا اهداف از پیش تعیین شده عمدتاً در بخش‌های خاصی از جمله در بخش‌های درمان و مذهب(ساخت مساجد و حسینیه و..) به کار گرفته می‌شود. این امر در حالی است که در برخی از مناطق به دلیل برخورداری از این گونه فضاها و کاربری‌های متعدد، نیازی به این سرمایه‌گذاری‌های مجدد نیست. از سویی دیگر چون تعداد زیادی از این مهاجران خود در منطقه حضور نداشته، بنابراین نظارت و مدیریت کارآمد و مناسب در تخصیص سرمایه‌های ارسالی آنان وجود نداشته و قسمت عمده‌ای از این سرمایه‌ها به بخش‌ها و کانال‌های مورد نیاز منطقه هدایت نمی‌گردد. این امر در کنار مشکلات دیگری از جمله نبود زیرساخت‌ها و فضاهای مناسب، عدم اعتماد سرمایه‌گذار به دولت، موانع امنیت سرمایه‌گذاری، ترس از تفتیش و حسادت جامعه، ریسک بالای سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی، ضعف قوانین و بوراکراسی اداری، عدم حمایت‌های تضمینی و عدم وجود مراکز مشاوره اقتصادی جهت سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی و تولیدی موجب گردیده تا در برخی از این مناطق علی رغم وجود سرمایه‌های ارسالی هنگفت، محرومیت و کمبودهای بسیاری وجود داشته باشد، که در صورت هدایت و بکارگیری صحیح و با برنامه این سرمایه‌ها می‌توان بر بسیاری از ضعف ها و

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

کمبودهای موجود غلبه نمود. بنابراین مهاجرت‌های فرامرزی نیروی کار و بازگشت سرمایه‌های ارسالی این مهاجران به مناطق مبدأ، خود به‌عنوان یک پدیده اجتماعی مهم در هر جامعه دارای پیامدها و بازتاب‌های گسترده‌ای در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و غیره است، که می‌بایست در تمام برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های مدیران و برنامه‌ریزان جهت تسریع روند توسعه و پیشرفت هر چه بیشتر جامعه موردتوجه قرار گیرد (شکل ۱).

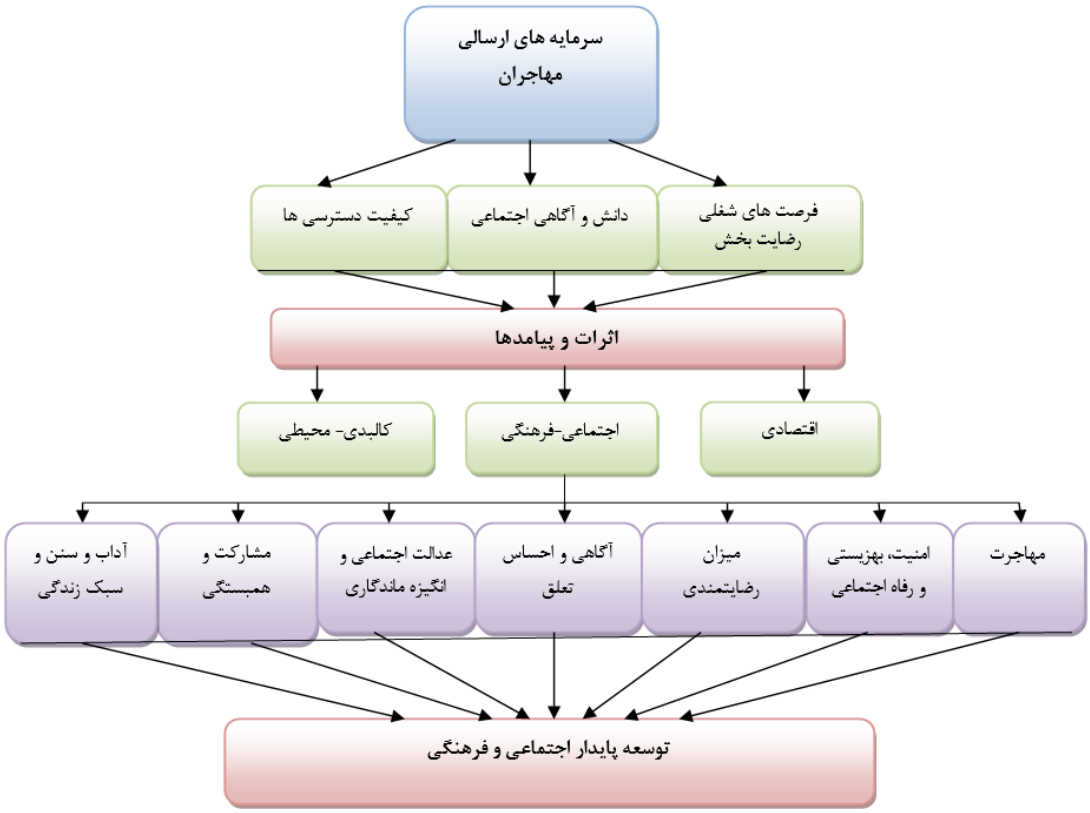

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

۳)روش تحقیق

روش‌شناسی مطالعه از جنبهٔ هدف کاربردی و به لحاظ توصیف ویژگی‌های جامعه موردمطالعه از نوع توصیفی است و به جهت برقراری ارتباط بین سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی نیروی کار با توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی از نوع تحلیلی است. واحد تحلیل در این پژوهش سرپرستان خانوارهای روستایی و شهری (مجموع ۱۷روستا و۳ شهر) واقع در دو شهرستان زرین‌دشت و لارستان در جنوب استان فارس است، که بیش از ۴۰ تا ۵۰ درصد فعالیت و درآمد آنان از طریق مهاجرت به کشورهای حوزه خلیج‌فارس و برگشت سرمایه‌های آن‌ها به منطقه است. لازم به ذکر است در تحقیق حاضر به دلیل کمبود اطلاعات پیرامون مهاجران بین المللی، برای انتخاب جامعه و حجم نمونه، علاوه بر مراجعه به برخی ادارات مربوطه ازجمله فرمانداری و بخشداری‌های هر دو حوزه لارستان و زرین‌دشت، با مشورت برخی شوراهای شهر و روستای منطقه و مطلعین محلی تنها موفق به شناسایی سکونتگاه‌هایی گردید که

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

بیش از ۴۰ یا۵۰ درصد از درآمد و اشتغال روستاییان به‌طور مستقیم و غیرمستقیم به مهاجرت‌های برون‌مرزی و یا سرمایه‌های ارسالی آنان(چه در حال و یا گذشته) وابسته است. بر این اساس، طبق آخرین اطلاعات مرکز آمار تعداد ۱۸۱۴۱ خانوار در این سکونتگاه‌ها ساکن هستند که از این تعداد خانوار حجم نمونه تحقیق بر اساس فرمول کوکران ۳۱۴ نفر محاسبه گردیده است. پرسشنامه‌ها به‌صورت تصادفی در سطح جامعه توزیع گردیده و داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارSPSS و استفاده از روش‌های آماری توصیفی(جداول توزیع فراوانی) و آمار استنباطی همچون آزمون کی- دو، تی، پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر مورد تجزیه‌وتحلیل قرارگرفته‌اند. متغیرهای موردبررسی در این تحقیق شامل سرمایه‌های ارسالی مهاجران به‌عنوان متغیر مستقل و توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی به‌عنوان متغیر وابسته می‌باشند، که با استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از خیلی خوب تا خیلی بد مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۲. متغیرها و شاخص‌های تحقیق

م تغیر	ابعاد	شاخص‌ها	تعداد گویه ها	پایایی (آلفای کرونباخ)	میانگین کل
مستقل	سرمایه‌های ارسالی	۱- فرصت‌های شغلی و درآمدی رضایت‌بخش	۹	.۶۴۷	۰/۶۳۴
		۲- تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی	۱۰	.۷۰۸	
		۳- کیفیت دسترسی‌ها	۵	.۵۴۷	
متغیر وابسته	اجتماعی- فرهنگی	۱- امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی	۹	.۷۵۶	۰/۶۵۳
		۲- میزان آگاهی و احساس تعلق جامعه	۸	.۶۴۰	
		۳- میزان مشارکت و همبستگی اجتماعی	۸	.۷۰۹	
		۴- عدالت اجتماعی و انگیزه ماندگاری	۵	.۵۳۵	
		۵- فرهنگ و سنن	۸	۶۴۷	
		۶- میزان رضایتمندی	۸	.۶۳۵	
مجموع		۹	۷۰	۰/۶۴۸	۰,۶۴۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

در تحقیق حاضر، جهت افزایش درجه اعتبار، از روش صوری استفاده‌شده است. بدین منظور، پرسشنامه بعد از تدوین در اختیار صاحب‌نظران، متخصصان و استادان قرار گرفت و پس از جمع‌آوری نظرات آن‌ها، اصلاحات لازم انجام شد. برای تعیین روایی این تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده‌شده است(جدول ۲). در واقع آلفای کرونباخ نشانگر انسجام درونی و همسازی داخلی گویه‌ها به شمار می‌رود. در این تحقیق میزان آلفای محاسبه‌شده در ابعاد مختلف اعداد مطلوبی است و می‌توان گفت که دقت لازم برای احراز پایایی سازه‌ها در پرسشنامه به کار گرفته‌شده و گویه‌های طراحی شده برای سنجش متغیرها با یکدیگر همبستگی درونی دارند.

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

جدول ۳. مشخصات سکونتگاه‌های موردمطالعه و برآورد حجم نمونه

ردیف	شهرستان	روستا- شهر	خانوار	جمعیت	حجم نمونه (سرپرست خانوار)
۱	لارستان	کهنه	۶۰۳	۲۱۱۹	۱۴
۲		کهنه جدید	۲۵۱	۹۳۰	۱۲
۳		بلغان	۹۴۷	۳۶۴۰	۱۶
۴		لاغران	۴۹۹	۱۹۳۶	۱۳
۵		خلور	۱۲۷	۴۹۵	۱۱
۶		زروان	۲۷۲	۱۰۱۵	۱۲
۷		کرموستج	۴۵۷	۱۷۰۱	۱۳
۸		کورده	۱۰۴	۳۵۹۵	۱۶
۹		دهکویه	۱۳۰	۴۵۲۳	۱۸
۱		کاریان	۷۴۹	۲۹۱۹	۱۵
۱		شهر عماده	۱۰۱	۴۲۳۵	۱۶
۱		دنگز	۹۲	۲۸۶	۱۱
۱		شهر اوز	۵۲۷	۱۹۹۸۷	۴۳
۱	زرین‌دشت	دهنو	۶۳۹	۲۲۵۲	۱۴
۱		دره شور	۶۰۸	۲۲۳۱	۱۴
۱		گلکویه	۳۷۳	۱۳۲۴	۱۲
۱		خسویه	۸۵۱	۲۸۵۶	۱۵
۱		شهر پیر	۲۴۶	۸۹۲۷	۲۵
۱		چاه سبز	۲۴۵	۸۷۲	۱۲
۲		گلوگاه	۳۲۱	۱۲۲۰	۱۲
	مجموع	-	۱۸۱	۶۷۰۶۳	**۳۱۴**

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵

شهرستان لارستان با ۲۰۹۶۴ کیلومترمربع و ارتفاع ۹۰۰ کیلومتر از سطح دریا، که حدود ۱۷ درصد از مساحت استان را شامل می‌شود در جنوب استان فارس واقع گردیده است. طبق آخرین نتایج مرکز آمار این شهرستان دارای ۲۱۳۹۲۰ هزار نفر جمعیت در قالب ۶۰۴۱۰ خانوار است، که از این تعداد خانوار ۵۹ درصد ساکن در نقاط شهری و ۴۰درصد نیز ساکن در نقاط روستایی می‌باشند. به لحاظ تقسیمات سیاسی شهرستان لار از تعداد ۶ بخش(اوز، بناروییه، بیرم، مرکزی، جویم و صحرای باغ)، ۸ شهر(اوز، لار، لطیفی، جویم، بناروییه، عمادشهر، بیرم، خور) و ۱۳ دهستان برخوردار بوده است. فاصله شهر لار تا شیراز حدود ۳۰۰ کیلومتر و تا بندرعباس ۱۹۰ کیلومتر است. دو شهر اوز و عماد شهر و ۱۱روستای کهنه، کهنه جدید، کاریان، بلغان، لاغران، دهکویه، کورده، کرمونسج، دنگز، خلور و زروان (با مجموع ۲۱۰ خانوار مورد پرسشگری) به‌عنوان محدوده موردمطالعه در شهرستان لارستان انتخاب گردیده است(جدول ۳). شهرستان زرین‌دشت با مساحت ۴۷۵۰ کیلومترمربع وسعت، دارای دو بخش مرکزی و ایزدخواست و پنج دهستان است و بر اساس سرشماری ۱۳۹۵ دارای ۷۳۱۹۹ هزار نفر جمعیت در قالب ۲۰۳۲۸ خانوار است، که از این تعداد جمعیت۶۰ درصد آن ساکن نقاط شهری و ۴۰درصد نیز ساکن نقاط روستایی شهرستان می‌باشند. شهر پیر و ۶ روستای دهنو، دره شور، گلکویه، گلوگاه، خسویه، چاه سبز (با مجموع ۱۰۴ پرسشنامه خانوار)، برای پرسشگری در شهرستان زرین‌دشت انتخاب گردیده است. این منطقه درگذشته‌های نه‌چندان دور تحت عنوان لارستان کهن نامیده می‌شده که به دلیل نزدیکی با خلیج‌فارس و سواحل آن، دارای موقعیت تجاری و ترانزیتی بسیار خوبی بوده است. بیشتر درآمد مردم آن از تجارت

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

دریایی و تبادل کالا با سایر نواحی ایران است. ازاین‌رو لارستانی‌ها را باید از مشهورترین و موفق‌ترین بازرگانان جنوب ایران به شمار آورد که با مراودات گسترده با کشورهای حوزه خلیج‌فارس اثرات بسیار گسترده‌ای را در پیشرفت و توسعه جنوب کشور به‌خصوص جنوب استان فارس به دنبال داشته است.

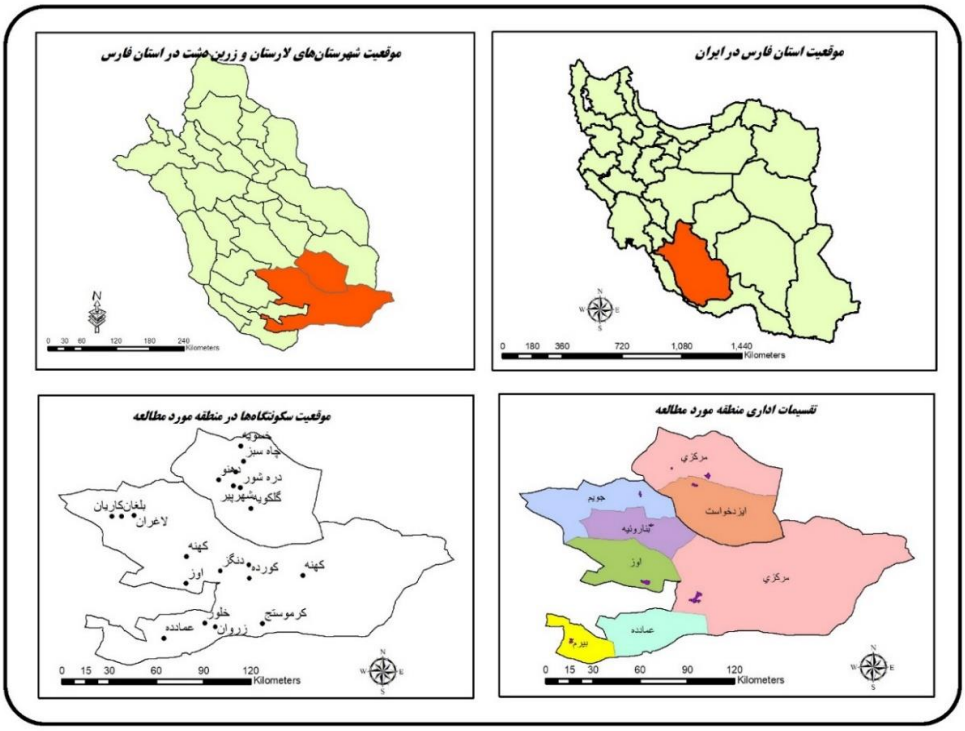

شکل ۲. نقشه موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه در کشور و استان فارس

۴)یافته‌های تحقیق

ویژگی‌های فردی پاسخگویان

نتایج ویژگی‌های فردی پاسخگویان نشان می‌دهد که، از مجموع پاسخگویان ۸۴/۲ درصد مرد، ۸۱/۷ درصد متأهل، ۷۸,۷ درصد شاغل بوده‌اند. پس از گذشت چند دهه از آغاز مهاجرت‌های فرامرزی نیروی کار، همچنان این مراودات کماکان پابرجا می‌باشد، به نحوی که ۵۴,۸ درصد جزو مهاجرین نیروی کار بوده و ۴۴,۱ درصد از پاسخگویان هم حداقل یک یا چند نفر از اعضای خانواده آن‌ها جزو مهاجرین خلیج‌رو هستند و ۲۴,۲ درصد هم از یک تا سه ماه در مقاصد مهاجرتی زندگی می‌کنند. بیش از ۷۰ درصد پاسخگویان اذعان نموده‌اند که دارای بستگانی در مقاصد مهاجرتی می‌باشند که با آن‌ها دارای مراوده و ارتباط هستند و بیش از ۹۰ درصد افراد انگیزه اصلی مهاجرتشان را اشتغال و کسب درآمد عنوان نموده‌اند. مهم‌ترین مشاغل مهاجرین در مقصد به ترتیب عبارت‌اند از مغازه‌داری، رانندگی، کارگری و سایر (مشاغل متفرقه دیگر) و مقصد اصلی اکثر این مهاجرین کشورهای حوزه خلیج‌فارس ازجمله امارات متحده عربی (۵۹,۴ درصد) و قطر (۲۹,۵ درصد) است. نزدیک به ۵۰ درصد افرادی که در حال حاضر از طریق مهاجرت به کشورهای حوزه خلیج‌فارس امرارمعاش می‌نمایند در گذشته (۱۰سال قبل و بیشتر)

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

هم به همین فعالیت مشغول بوده‌اند. و فقط ۱۹,۳ درصد این افراد که در سابق مهاجرت نموده‌اند هم‌اکنون از طریق سرمایه‌های برگشتی خود به زادگاه و ایجاد اشتغال در همان محل زندگی‌شان ساکن شده و به فعالیت مغازه‌داری و تجارت کالا در محل زندگی خود در منطقه خود مشغول هستند.

ازنظر میزان تأمین درآمد خانوارها، فعالیت در حوزه مهاجرت به کشورهای خلیج‌فارس به‌عنوان فعالیت غالب، مهم‌ترین منبع تأمین درآمد ساکنان منطقه به شمار می‌رود. مشاغل دیگر ازجمله کشاورزی و دامداری به دلیل شرایط نامساعد طبیعی ازجمله آب‌وهوای بسیار گرم و خشک و خشک‌سالی‌های پیاپی در منطقه از رونق چندانی برخوردار نیست. طبق یافته‌های تحقیق، درآمد حاصل از این فعالیت از حداقل ۱ میلیون تومان در ماه برای شاگردی و کارگری مغازه در ماه تا بالای ۱۰۰- ۲۰۰ میلیون تومان و حتی بالاتر برای برخی مشاغل ازجمله پیمانکاران، واردکننده و صادرکننده کالاها و محصولات، شرکت‌های ساخت‌وساز و ... متغیر است. ازآنجایی‌که گردآوری اطلاعات درزمینهٔ درآمد اشخاص از مشکلات و سختی هر پژوهش بشمار می‌رود، در این پژوهش نیز با توجه به عامل، و بر اساس پاسخ‌های به‌دست‌آمده ۱۷,۸۴درصد از پاسخگویان درآمدی بین ۱ تا۳ میلیون تومان در ماه کسب می‌نمایند، ۲۸,۲درصد بین ۳- تا۶ میلیون، ۲۳درصد بین ۶- ۹، ۲۷درصد بین ۹-۱۲ و ۳,۹درصد افراد درآمدی بالاتر از ۱۲ میلیون تومان در ماه کسب می‌کنند(این امارها مربوط به سال های ۱۳۹۶- ۱۳۹۷ می باشد که نرخ ارز دارای ثبات و تعادل نسبی بوده و با توجه به نرخ تورم و ارز این درآمدهای تقریبا افزایش دو تا سه برابری یافته است). برخی از پاسخگویان نیزاظهار نموده‌اند که سرمایه‌دارانی از اقوام و آشنا مقیم کشورهای همسایه هستند که خود به‌ندرت به ایران می‌آیند، اما درآمدهای میلیاردی در ماه دارند، که معمولاً بخشی از این سرمایه‌ها به‌صورت کمک‌های عام‌المنفعه در برخی امور منطقه سرمایه‌گذاری می‌گردد (ساخت بیمارستان‌ها، مدارس، باشگاه و...). ۷۷,۲ درصد پاسخگویان اذعان نموده‌اند که درآمد این فعالیت(مهاجرت نیروی کار)، کل میزان درآمد خانوار در سال را تشکیل داده و درآمدی جز این فعالیت ندارند(جدول ۴).

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۸۶,۵ درصد از سرمایه‌های ارسالی مهاجران به‌صورت نقدی و غیر نقدی ارسال می‌گردد. در رابطه با سرمایه‌گذاری افراد، ۶۹,۹ درصد پاسخگویان بیان نموده‌اند که آن‌ها به‌نوعی سرمایه‌گذاری در محل مبدأ مهاجرت خود داشته‌اند. در رابطه با مکان‌های سرمایه‌گذاری بیش از ۵۰ درصد از پاسخگویان بیان کرده‌اند که سرمایه‌گذاری‌های خود را علاوه بر محل زندگی در شهرهای اطراف و سایر نواحی دیگر انجام می‌دهند. و علت این امر را نبودن زیرساخت‌های لازم و بازار مناسب برای سرمایه‌گذاری در محل زندگی خود بیان نموده‌اند. تنها ۷,۶درصد از افراد بیان نموده‌اند که سرمایه‌گذاری خود را صرفاً در محل زندگی خود انجام داده‌اند.

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

جدول ۴. مقایسه میزان سرمایه‌گذاری مهاجران با کل درآمد حاصل از این فعالیت

میزان سرمایه‌گذاری	میزان کل درآمد از این فعالیت					
	۱- ۲۵	۵۰-۲۵	۱۰۰ – ۵۰	۲۰۰ -۱۰۰	۲۰۰+	مجموع
ایجاد اشتغال	۳,۱	۱۱,۸	۲۲,۸	۲۵,۲	۴,۳	۶۷,۳
پس‌انداز در بانک	.۸	۵,۹	۴,۳	۱,۶	۰	۱۲,۶
سرمایه‌گذاری خدماتی و عمرانی	۰	۱,۲	.۸	۱,۶	۰	۳,۵
امور عام‌المنفعه	.۸	۷,۹	۲,۰	۲,۴	۳,۵	۱۶,۵
مجموع	۴,۷	۲۶,۸	۲۹,۹	۳۰,۷	۷,۹	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق- ۱۳۹۶

در رابطه با علت و انگیزه ارسال سرمایه، ۶۸,۵ درصد مهاجران علاقه و عرق ملی و حس وطن‌پرستی را به‌عنوان انگیزه اصلی و ۲۹درصد اجر اخروی و مذهبی را به‌عنوان عامل اصلی بازگشت به وطن و سرمایه‌گذاری در زادگاه خود عنوان نموده‌اند. ۲,۵ درصد از پاسخگویان نیز به این گزینه پاسخی نداده‌اند.

مؤلفه‌های سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی در منطقه

پژوهش‌های بسیاری در زمینه سرمایه‌های ارسالی نشان می‌دهد که جریان ارسال وجه و سرمایه از کشورهای توسعه‌یافته و ثروتمند به کشورها و مناطق کمتر توسعه‌یافته دارای اثرات مثبت بسیاری است. سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین المللی به دلیل اینکه از چارچوب دریافتی سهل‌تری نسبت به دیگر منابع مالی توسعه برخوردارند و همچنین از توان مالی نسبتاً بالایی نیز برخوردارند، می‌توانند نقش کلیدی در توزیع و تعادل بخش به نظام خدمات‌رسانی سایر بخش‌ها به خصوص بخش اجتماعی و فرهنگی جامعه داشته باشند و می توان گفت مهم‌ترین نتیجه این فرایند، توانمند گشتن خانواده‌های مهاجرین در برابر محرومیت‌ها و شرایط بد اقتصادی زادگاه و مبدا مهاجرت است. در این رابطه، برای سنجش سرمایه‌های ارسالی مهاجران در سطح منطقه از شاخص‌هایی چون پیدایش فرصت‌های شغلی و درآمدی رضایت‌بخش در منطقه، تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی و کیفیت دسترسی‌ها استفاده شده است که از طریق آزمون کی دو و با استفاده از گویه‌های جدول۵ مورد سنجش قرارگرفته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی بیشتر صرف مشارکت در امور خیر و عام‌المنفعه با میانگین ۳,۹۹ و کاهش مهاجرت با میانگین ۳,۹۳ شده و کمترین آن مربوط به افزایش سطح سواد و تحصیلات ساکنان منطقه با میانگین ۲,۵۵ است. در این زمینه عرق ملی، علایق وطنی و محرومیت‌زدایی از زادگاه و موطن مهاجرین در درجه اول و اجر دنیوی و اخروی در درجه بعدی از انگیزه‌های اصلی و مشارکت بالای مهاجران و سرمایه‌گذاری آنان در امور عام‌المنفعه ذکر گردیده است و همچنین عدم نیاز به تحصیلات بالا، وقت‌گیر بودن دوران تحصیل و عدم تحرک و جابجایی مکانی در طول دوره تحصیل از موانع عمده پیشرفت تحصیلی و علاقه مهاجران به داشتن تحصیلات بالا است(مهاجرین به دلیل ویژگی‌های شغلی در حرکت و جابجایی مکانی هستند) و این امر موجب گردیده که به رغم افزایش سرمایه‌های مهاجران در منطقه، این امر اثرات چشم‌گیر و مثبتی بر افزایش سطح سواد و تحصیل خانوارها نداشته باشد.

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

جدول ۵. اثرات سرمایه‌های ارسالی مهاجران از نگاه پاسخگویان(آزمون کی دو)

ردیف	مؤلفه‌های مربوط به شاخص سرمایه‌های اجتماعی	میانگین رتبه‌ای (بر اساس گویه و بعد متغیر)		مقدار کی-دو	سطح معناداری
فرصت‌های شغلی رضایت‌بخش	ایجاد فرصت‌های جدید	۳,۱۲	۳,۳۰	۲۰۳,۵۹	/۰۰۰
	افزایش خوداتکایی اقتصادی در منطقه	۳,۰۹		۲۱۵,۰۰	/۰۰۰
	افزایش میزان درآمد	۳,۲۰		۱۴۱,۸۱	/۰۰۰
	کاهش فقر	۳,۸۰		۱۲۹,۴۰	/۰۰۰
	میزان تأمین درآمد از این فعالیت	۳,۵۹		۱۳۲,۵۳	/۰۰۰
	افزایش قدرت خرید خانوارها	۳,۴۱		۹۲,۵۵	/۰۰۰
	امکان پس‌انداز بخشی از درآمد	۳,۰۰		۱۳۳,۹۸	/۰۰۰
	افزایش میزان سرمایه‌گذاری در سایر بخش‌های اقتصادی	۳,۱۶		۲۵۴,۶۲	/۰۰۰
	وضعیت مالکیت مسکن و زمین	۳,۳۵		۲۸۱,۸۷	/۰۰۰
	میزان رضایت از شغل و درآمد	۳,۱۹		۱۴۱,۷۳	/۰۰۰
تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی	بالا رفتن سطح رفاه اجتماعی	۳,۱۲	۳,۳۲	۱۳۳,۷۷	/۰۰۰
	بهبود وضعیت تغذیه و سلامت خانوار	۳,۵۹		۲۷۹,۹۶	/۰۰۰
	بهره‌مندی از خدمات بهداشتی و سلامت	۳,۴۰		۱۲۸,۵۶	.۰۰۰
	ارتقای کیفیت بهزیستی فردی و اجتماعی	۳,۳۵		۱۱۶,۸۲۰	/۰۰۰
	احساس تعلق به جامعه مادری	۲,۹۳		۱۲۴,۶۲	/۰۰۰
	مشارکت در امور خیر و عام‌المنفعه	۳,۹۹		۹۱,۶۶	/۰۰۰
	افزایش مراودات خانوادگی	۳,۷۳		۲۸,۰۹	/۰۰۰
	مشارکت در عمران و توسعه کلی منطقه	۳,۴۷		۱۶۵,۹۴	/۰۰۰
	احساس آرامش و امنیت اجتماعی	۲,۵۵		۵۴,۷۱	/۰۰۰
دسترسی‌ها	بهبود کلی کیفیت شبکه معابر	۲,۸۰	۳,۳۲	۱۴۹,۱۰	/۰۰۰
	استحکام و ایمنی مساکن	۳,۸۵		۹,۹۴	/۰۰۰
	بهبود خدمات و امکانات آموزشی و فرهنگی	۲,۸۴		۳۰۶,۰۲	/۰۰۰
	بهبود امکانات و خدمات درمانی-بهداشتی	۳,۷۴		۱۶۹,۲۴	/۰۰۰
	افزایش پایداری زیست‌محیطی و ارتقای سطح کیفیت محیط	۳,۳۷		۲۱۲,۲۲	/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق- ۱۳۹۶

بررسی آثار اجتماعی و فرهنگی سرمایه‌های ارسالی مهاجران بر توسعه پایدار منطقه‌ای

سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌الملل نشان از تأثیر این سرمایه‌ها بر شاخص‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای در حال توسعه و یا فقیر می‌دهد. این اثرگذاری به خصوص در شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی بیانگر افزایش سطح مصرف، تأمین مسکن، ترویج سرمایه‌گذاری‌های کسب و کار و افزایش دسترسی به خدمات آموزشی و بهداشتی و رفاهی برای جوامع مبدا مهاجرت و خانواده‌های مهاجران است. در این راستا و براساس شاخص‌های سنجنده مورد مطالعه، نتایج آزمون کی دو در ارتباط با اثرات سرمایه‌های ارسالی مهاجران بر توسعه پایدار اجتماعی – فرهنگی نشان می‌دهد که سرمایه‌های ارسالی مهاجران در ارتقا و بهبود تمام شاخص‌های مورد مطالعه به‌جز شاخص رضایت‌مندی با

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

میانگین‌های به دست‌آمده بیشتر از ۳ در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ مؤثر بوده است. و این امر نشان-دهنده اثرگذاری مثبت سرمایه‌های ارسالی بر شاخص های کلی توسعه اجتماعی - فرهنگی منطقه مورد مطالعه است. همچنین برای سنجش اثرات سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی نیروی کار بر توسعه پایدار اجتماعی منطقه‌ی از شاخص‌های امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی، عدالت اجتماعی و انگیزه ماندگاری، میزان رضایت‌مندی، فرهنگ و آداب و سنن و سبک زندگی، آگاهی و احساس تعلق و مشارکت و همبستگی استفاده شده است و نتایج نشان می‌دهد که از بین گویه‌های مربوط به شاخص امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی، گویه‌های بهبود وضعیت سلامت و تغذیه خانواده و احساس امنیت و آرامش خانواده با میانگین مشترک ۳,۵ بیشترین و بالارفتن سطح رفاه عمومی و اجتماعی جامعه با میانگین ۳,۱ کمترین تأثیرپذیری را به دنبال داشته‌اند. در شاخص عدالت اجتماعی و انگیزه ماندگاری، گویه تقویت هویت و حمایت اجتماعی در منطقه با میانگین ۳,۴ و گویه کاهش شکاف و تضاد توسعه بین شهر و روستاهای منطقه با میانگین ۲,۷کمترین تأثیر را داشته‌اند. در رابطه با این شاخص لازم به ذکر است که عرق ملی مهاجران از مهم‌ترین انگیزه اصلی ارسال سرمایه‌ها به مناطق مبدأ مهاجرت است و از سوی دیگر به دلیل عدم تعادل و پراکنش فضایی مناسب و یکسان سرمایه‌ها در شهرها و روستاهای منطقه، این سرمایه‌ها نتوانسته است به طور متعادل و کارآمد در سطح منطقه توزیع و شکاف توسعه‌ای بین مناطق را متعادل نماید(طبق یافته‌ها و مصاحبه‌های صورت گرفته). در شاخص میزان رضایت‌مندی، بیشترین اثرپذیری متعلق به مؤلفه میزان رضایت‌مندی از مسکن و فضای کالبدی است و این امر ناشی از درآمدهای نسبتاً بالای مهاجران و بالا بردن کیفت مساکن و فضای کالبدی محل سکونت آنها است. در شاخص آداب و سنن و سبک زندگی، گویه حمایت و حراست از الگوهای اجتماعی و میراث فرهنگی با میانگین ۳,۷ بیشترین و گویه میزان تعارض فرهنگی بین مهاجران و جامعه میزبان با میانگین ۲,۳ کمترین اثرپذیری از ارسال سرمایه‌های مهاجران را به دنبال داشته‌اند. در شاخص مشارکت و همبستگی، مؤلفه میزان مشارکت ساکنان در امور خیریه و عام‌المنفعه بیشترین تأثیر با میانگین ۳,۹ را در پی داشته است و درنهایت، در شاخص آگاهی و احساس تعلق، بیشترین میانگین مربوط به مؤلفه احساس تعلق مکانی به محیط زندگی و اجتماع مادری با میانگین ۴,۲ است (جدول ۶).

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

جدول ۶. بررسی آثار توسعه پایدار اجتماعی و فرهنگی از نگاه پاسخگویان(آزمون کی دو)

ردیف	مؤلفه‌های مربوط به شاخص اجتماعی- فرهنگی	میانگین رتبه‌ای (بر اساس گویه و بعد متغیر)		مقدار کی -دو	سطح معناداری
امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی	بالارفتن سطح رفاه عمومی و اجتماعی جامعه	۳,۱	۳,۳٤	۱۳۳,۷۷	/۰۰۰
	بهبود وضعیت سلامت و تغذیه خانواده	۳,۵		۲۷۹,۹٦	/۰۰۰
	رعایت حقوق مردم(زنان و مردان) و مکآن‌ها	۳,۲		۸۸,۲۲	/۰۰۰
	افزایش امید به زندگی ساکنان منطقه	۳,۳		۲۷۹,٦۹	/۰۰۰
	کاهش میزان تعارضات واختلافات خانوادگی و اجتماعی	۳,٤		۲۳۰,٤٦	/۰۰۰
	احساس امنیت و آرامش روانی اعضای خانواده	۳,۵		۱۷۹,۳۵	/۰۰۰
	تلاش در ارتقای امنیت عمومی	۳,٤		۱۷٤,۲۰	/۰۰۰
	بهره‌مندی از خدمات بهداشتی و سلامت	۳,٤		۱۲۸,۵٦	/۰۰۰
	ارتقای کلی کیفیت بهزیستی فردی و اجتماعی	۳,۳		۱۱٦,۸۲	/۰۰۰
عدالت اجتماعی و	احساس برابری و وجود عدالت اجتماعی در جامعه	۳,۰۳	۳	۱٦۱,٤۹	/۰۰۰
	کاهش شکاف و تضاد توسعه بین شهر و روستاهای منطقه	۳		۱۳۸,۱۰۷	/۰۰۰
	افزایش انگیزه ماندگاری	۲,۹		۱۱٤,۱۰۵	/۰۰۰
	کاهش مهاجرت‌ها	۲,۹		۱۳٤,٦۲٦	/۰۰۰
	تقویت هویت و حمایت اجتماعی در منطقه	۳,٤		۱۵۲,۹۳	/۰۰۰
میزان رضایتمندی	میزان رضایتمندی از شغل و درآمد	۳,۱	۲,۹٦	۱٤۱,۷۳	/۰۰۰
	میزان رضایتمندی از نحوه تخصیص سرمایه ارسالی مهاجران	۲,٦		۱۰۹,۲۲۱	/۰۰۰
	میزان رضایتمندی از مسکن و فضای کالبدی	۳,۵		۲٤٦,۵۲	/۰۰۰
	رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی خدمات زیربنایی و عمومی	۲,۷		۲۷۹,٦۹	/۰۰۰
	میزان رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی به خدمات پشتیبانی	۲,٦		۲۰۹,۹٤	/۰۰۰
	رضایتمندی از کیفیت خدمات ارتباطی	۳,۰۹		٦٤,۵٦	/۰۰۰
	میزان رضایت‌مندی از دسترسی به تسهیلات و امکانات رفاهی	۲,۵		۱۱٦,۸۲	/۰۰۰
	میزان رضایتمندی از موقعیت اجتماعی منطقه	۳,۲		۱۵۵,۵۷	/۰۰۰
فرهنگ وآدابم سنن و سبک زندگی	حمایت و حراست از الگوهای اجتماعی و میراث فرهنگی	۳,۷	۳,۲۲	۱۱۳,۷٦	/۰۰۰
	حفظ آداب‌ورسوم سنتی جامعه	۳,٦		۷٤,٤۹	/۰۰۰
	میزان تعارض فرهنگی بین مهاجران و جامعه میزبان	۲,۳		۸۹,٤۲	/۰۰۰
	، ایجاد فرصت تبادل فرهنگی بین مردم محلی و مهاجران	۳,۱		۱۳۱,۰۷	/۰۰۰
	حمایت و حفاظت از ارزش‌ها و الگوهای فرهنگی	۳,٤		۱٤۳,۵۳	/۰۰۰
	تغیر در سبک خرید و شیوه مصرف مردم منطقه	۳,۳		۱۷۲,۳٦	/۰۰۰
	تمایل به تغیر کلی سبک و شیوه زندگی با الگوهای بیگانه	۳,۵		۲٦۰,۵۵	/۰۰۰
	تمایل به استفاده از فضای رسانه‌ای و تبلیغاتی برون‌مرزی	۲,۹		۱٤٤,۳۲	/۰۰۰
مشارکت و همبستگی	میزان مشارکت ساکنان منطقه در سایر برنامه‌ها و	۳,٤	۳,۳۱	۲۰۳,۲٤	/۰۰۰
	میزان مشارکت ساکنان در امور خیریه و عام‌المنفعه	۳,۹		۹۱,٦٦	/۰۰۰
	تقویت توان نهاده‌های موجود برای خدمات‌رسانی بهتر	۲,۷		۵۸,۲٦	/۰۰۰
	افزایش ارتباطات و مراودات خانواده‌ها	۳,۸		۱۰۵,۱۸	/۰۰۰
	ایجاد نهادهای محلی جدید جهت تعاون و همکاری	۲,۷		۷٦,۵۹	/۰۰۰
	میزان همبستگی اجتماعی ساکنان محلی	۳,۷		۲۸,۰۹	/۰۰۰
	میزان مشارکت ساکنان در عمران و توسعه کلی منطقه	۳,٤		۱٦۵,۹٤	/۰۰۰
	میزان مشارکت مردم در امر حفاظت و صیانت از منابع طبیعی	۲,۹		۷۳,٤٦	/۰۰۰

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

آگاهی و احساس تعلق	افزایش سطح آگاهی و دانش جامعه محلی به حقوق اجتماعی	۳,۰۹	۳,۱۹	۱۱۵,۷۱	/۰۰۰
	احساس تعلق مکانی به محیط زندگی و اجتماع مادری	٤,۲		۲۸,۷۹	/۰۰۰
	افزایش سطح سواد و تحصیلات	۲,۵		٥٤,۷۱	/۰۰۰
	میزان آگاهی و دانش مردم نسبت به شناخت محیط زندگی	۲,۸		۱۰۳,٦۲	/۰۰۰
	میزان آگاهی مدیران محلی نسبت به خواسته‌ها و نیازهای	۳,۱		۱٥۷,۹٤	/۰۰۰
	دسترسی آسان به امکانات آموزشی و ترویجی	۳,۱		۱٤٦,۹۳	/۰۰۰
	تغییر در سبک و شیوه‌های زندگی اجتماعی ساکنان محلی	۳,٤		۱۱٤,۳٦	/۰۰۰
	تقویت نهادهای ملی	۳,٤		۱٥۱,۳۷	/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق- ۱۳۹۶

نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای سنجش میزان اثرپذیری شاخص‌های اصلی تحقیق(توسعه اجتماعی – فرهنگی) نشان می‌دهد، میانگین هر ۶ شاخص اصلی توسعه اجتماعی- فرهنگی موردمطالعه در سطح معناداری ۰/۰۵ بالاتر از حد مطلوبیت عددی مورد انتظار(۳) بوده و این امر نشان‌دهنده ارتقای تمام شاخص‌های مورد نظر با افزایش سرمایه‌های ارسالی به محدوده مورد مطالعه است. در میان شاخص‌های شش‌گانه شاخص امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی با میانگین ۳,۳۹ و شاخص میزان رضایت‌مندی با میانگین ۳,۰۸ بیشترین و کمترین اثرپذیری را به دنبال داشته‌اند (جدول ۷).

جدول ۷. میزان سنجش اثرپذیری شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی– فرهنگی (میانه نظری ۳)

شاخص	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حدمطلوبیت	۹۵ فاصله اطمینان درصد	
						پایین‌تر	بالاتر
امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی	۳,۳۹	۱۲,۹۱	۳۱۳	/۰۰۰	.۳۹۳۲	.۳۳۳۳	.٤٥۳۲
عدالت اجتماعی و انگیزه ماندگاری	۳,۱٤	۳,۳٦	۳۱۳	۰/۰۰۱	.۱٤٤٦	.۰٦۰۱	.۲۲۹۲
میزان رضایتمندی	۳,۰۸	۳,٤۳	۳۱۳	۰/۰۰۱	.۰۸۱٥	.۰۳٤۸	.۱۲۸٤
آداب و سنن و سبک زندگی	۳,۲٥	۱۷,۱۳	۳۱۳	/۰۰۰	.۲٥۷۸	.۲۲۸۲	.۲۸۷٤
مشارکت و همبستگی	۳,۳۷	۱٥,۱۳	۳۱۳	/۰۰۰	.۳۷۷٤	.۳۲۸٤	.٤۲٦٥
آگاهی و احساس تعلق	۳,۲٤	۱٥,۷۱	۳۱۳	/۰۰۰	.۲٤۷۹	.۲۱٦۹	.۲۷۹۰

منبع: یافته‌های تحقیق- ۱۳۹۶

بررسی رابطه همبستگی بین شاخص‌های شش‌گانه با متغیر مستقل سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌الملل نیز در سطح خطای ۹۹درصد محاسبه گردیده است که در همه موارد این رابطه از نوع مثبت و شدید است (جدول ۸). بنابراین می‌توان گفت که با افزایش سرمایه‌های ارسالی مهاجران به منطقه شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی نیز افزایش می‌یابد.

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

جدول ۸. سنجش همبستگی میان شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی– فرهنگی با سرمایه‌های ارسالی مهاجران

مستقل / وابسته	سرمایه‌های ارسالی		
	مقدارآماره پیرسون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی	۰.۴۴۷**	۰/۰۰۰	تایید فرضیه
عدالت اجتماعی و انگیزه ماندگاری	۰.۳۲۳**	۰/۰۰۰	
میزان رضایتمندی	۰.۵۲۳**	۰/۰۰۰	
آداب و سنن و سبک زندگی	۰.۳۱۶**	۰/۰۰۰	تایید فرضیه
مشارکت و همبستگی	۰.۴۳۲**	۰/۰۰۰	
آگاهی و احساس تعلق	۰.۴۰۰**	۰/۰۰۰	

تحلیل فضایی اثرگذاری سرمایه‌های ارسالی مهاجران بر توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی

جهت تحلیل فضایی شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی در بین روستاها و شهرهای منطقه مورد مطالعه از تکنیک تحلیل رابطه‌ی خاکستری استفاده شده است. در این رابطه برای سطح‌بندی روستاها بر اساس شاخص‌های مورد مطالعه از میانگین حاصل از پاسخگویی روستاییان به تفکیک هر روستای نمونه استفاده شده است. پس از انجام مراحل بی مقیاس‌سازی ماتریس تصمیم، تعریف سری‌های هدف مرجع و ضرایب رابطه خاکستری، $y(xij,xij)$ رتبه رابطه خاکستری با فرمول زیر محاسبه می‌شود.

$$y\ (Xoj,\ Xij)\ (Wj\ y\ (Xoj,\ Xij))$$

این عبارت میزان همبستگی سری مرجع هدف و سری مقیاس‌ها را نشان می‌دهد. در این محاسبات w همان وزن شاخص‌ها است که در تک‌تک درایه‌های مربوط به آن شاخص ضرب می‌شود. بر اساس روابط موجود و اوزان نهائی شاخص‌های تصمیم‌گیری، امتیاز موزون هریک از روستاها در جدول ۹ ارائه‌شده است.

جدول ۹. رتبه رابطه خاکستری سکونتگاه‌های شهری – روستایی

نام روستاها	امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی	عدالت اجتماعی و انگیزه ماندگاری	میزان رضایتمندی	آداب و سبک زندگی	مشارکت و همبستگی	آگاهی و احساس تعلق	امتیاز	رتبه
کهنه	۰/۱۰۴	۰/۰۶۲	۰/۰۸۳	۰/۰۰۷	۰/۳۷۹	۰/۱	۰/۷۳۵	۸
کهنه جدید	۰/۰۹۷	۰/۰۳۱	۰/۰۴۲	۰/۰۱۳	۰/۳۳۶	۰/۰۶۳	۰/۵۸۲	۱۲
بلغان	۰/۱۰۷	۰/۰۵۸	۰/۰۶۲	۰/۰۰۸	۰/۴۶۹	۰/۱۴۸	۰/۸۵۲	۳
زروان	۰/۸۵	۰/۰۲۸	۰/۰۶۶	۰/۰۱۵	۰/۴۴۳	۰/۱۰۵	۱،۵۰۷	۱
خلور	۰/۰۷۸	۰/۰۴۱	۰/۰۷۳	۰/۰۱	۰/۴۰۵	۰/۱۱۲	۰/۷۱۹	۹
لاغران	۰/۰۸۱	۰/۰۵۹	۰/۰۷۴	۰/۰۱۷	۰/۴۱۶	۰/۱۳	۰/۷۷۷	۵
کرمونسج	۰/۰۶۴	۰/۰۶۲	۰/۰۷	۰/۰۱۱	۰/۴۵۹	۰/۱	۰/۷۶۶	۶
کورده	۰/۰۸۵	۰/۰۶۲	۰/۰۵۸	۰/۰۲۱	۰/۳۷۳	۰/۱۱۲	۰/۷۱۱	۱۰
دهکویه	۰/۰۹۶	۰/۰۴۱	۰/۰۴۱	۰/۰۱۱	۰/۴۶۹	۰/۱۱۲	۰/۷۷	۵
کاریان	۰/۰۸۵	۰/۰۴۷	۰/۰۵	۰/۰۰۵	۰/۴۸	۰/۰۸۷	۰/۷۴۹	۷
عمادشهر	۰/۰۹۱	۰/۰۳۷	۰/۰۴۲	۰/۰۱۵	۰/۵۳۴	۰/۱۴۸	۰/۸۶۷	۲
دنگز	۰/۱۰۱	۰/۰۴۱	۰/۰۴۴	۰/۰۱۱	۰/۳۸۴	۰/۱۰۵	۰/۶۸۶	۱۱

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

اوز	۰/۱۳۸	۰/۰۷۳	۰/۰۴۷	۰/۰۱۳	۰/۴۱۶	۰/۱۰۹	۰/۷۹۶	۴
دهنو	۰/۰۴۹	۰/۰۲۸	۰/۰۲۹	۰/۰۰۶	۰/۱۸۱	۰/۰۶۹	۰/۳۶۲	۱۶
دره شور	۰/۰۳۸	۰/۰۲	۰/۰۲۴	۰/۰۰۶	۰/۲۳۴	۰/۰۵۴	۰/۳۷۶	۱۵
گلکویه	۰/۰۳۸	۰/۰۳۲	۰/۰۲۴	۰/۰۰۰۱	۰/۱۴۹	۰/۰۵۴	۰/۲۹۷	۱۸
خسویه	۰/۰۵۷	۰/۰۲۳	۰/۰۲۴	۰/۰۰۷	۰/۲۳۴	۰/۰۴۷	۰/۳۹۲	۱۴
شهرپیر	۰/۰۷۷	۰/۰۳۲	۰/۰۴۲	۰/۰۱۲	۰/۲۸۸	۰/۰۸۷	۰/۵۳۸	۱۳
چاه سبز	۰/۰۴	۰/۰۲۳	۰/۰۲۴	۰/۰۱۱	۰/۱۸۶	۰/۰۶۲	۰/۳۴۶	۱۷
گلوگاه	۰/۰۴۱	/۰۲۱	۰/۰۲۳	۰/۰۰۵	۰/۱۶	۰/۰۴۱	۰/۲۹۱	۱۹

بنابراین، سکونتگاه‌های شهری- روستایی زروان، عمادشهر، بلغان و اورز به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم قرارگرفته و روستاهای گلکویه و گلوگاه در رتبه‌های آخر واقع‌شده‌اند. به‌این‌ترتیب این مکان‌ها، بیشترین و کمترین اثرپذیری را از سرمایه‌های ارسالی مهاجران به دنبال داشته‌اند.

نکته قابل‌توجه در تحلیل فضایی شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی - فرهنگی در منطقه موردمطالعه این امر است که به‌طور کلی، اثرگذاری سرمایه‌های ارسالی مهاجران در روستاها و شهرهای مربوط به منطقه لارستان بسیار مطلوب‌تر از شهرستان زرین‌دشت بوده است و این امر خود طبق مصاحبه‌های صورت گرفته با مطلعین و پاسخگویان علاوه بر مراودات تجاری اهالی این منطقه با تجار عرب از گذشته‌های دور تاکنون، درواقع نشأت گرفته از مسائل اجتماعی و فرهنگی منطقه ازجمله دلبستگی ها و عِرق شدید وطنی و همچنین همبستگی، انسجام و اتحاد قوی در بین اهالی این منطقه است، که در صورت تمایل به انتقال تمام یا بخشی از سرمایه‌هایشان به کشور، تمام تلاش خود را در اولویت اول برای سرمایه‌گذاری گوناگون (به‌خصوص در امور خیریه و عام‌المنفعه) در زادگاه و محل زندگی خود به کار ببرند، هرچند در همین منطقه هم امروزه سرمایه‌گذاران بخشی از سرمایه‌های خود را به دلیل نبود بازارها و زیرساخت‌های لازم به مناطق مجاور و حتی دورتر ازجمله بندرعباس، قشم، شیراز و ... هدایت می‌کنند. اما این نوع وابستگی‌های وطنی در منطقه زرین‌دشت کمتر دیده می‌شود و بیشتر سرمایه‌ها در محل‌هایی جز محل زندگی مهاجران بکار گرفته می‌شود. البته دلایل دیگری نیز برای این امر وجود دارد ازجمله گسترده‌تر بودن منطقه لارستان، وجود زیرساخت‌ها و مسیرهای تجاری مناسب‌تر در منطقه، نزدیکی بیشتر به کشورهای حوزه خلیج‌فارس جهت فعالیت گسترده و سریع‌تر و همچنین نزدیکی به بازارهای تجاری و پررونق شهرهای نفت‌خیز جنوب کشور ازجمله بندرعباس، عسلویه و مناطق آزاد قشم و کیش و غیره جهت سرمایه‌گذاری بهتر و مناسب‌تر تجاری.

بررسی اثرگذاری شاخص‌های سرمایه‌های ارسالی مهاجران بر شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی منطقه

به‌منظور بررسی اثر شاخص‌های متغیر مستقل سرمایه‌های ارسالی بعد از اثبات رابطه معنادار بین متغیرها، از رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر استفاده‌شده است. در این آزمون، شاخص‌های فرصت‌های شغلی و درآمدی رضایت‌بخش، تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی و کیفیت دسترسی به‌عنوان متغیر

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

مستقل، و توسعه پایدار اجتماعی – فرهنگی به عنوان متغیر وابسته تحقیق است. نتایج به‌دست‌آمده ازنظر روستاییان نشان می‌دهد که ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی - فرهنگی با تمام متغیرهای مستقل، با میزان ۰,۸۸۷ دارای رابطه‌ی مثبت می‌باشد. همچنین مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده برابر با ۰,۷۷ است که حاکی از توانایی ابعاد متغیرهای مستقل در تبیین واریانس متغیر وابسته می‌باشند. یعنی متغیرهای مستقل ۷۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند و مابقی این تغییرات(۲۳درصد) که به مجذور کمیت خطا معروف است؛ تحت تأثیر متغیرهای خارج از مدل می‌باشند(جدول ۱۰).

جدول ۱۰. مقدار همبستگی، ضریب تعیین تعدیل‌شده و خطای استاندارد برآورد

مرحله اول	ضریب همبستگی چندگانه R	ضریب تعیینR	ضریب تعیین تعدیل‌شده R	خطای استاندارد
۱	۰,۸۸۲	.۷۷۹	۰,۷۷۷	۰,۱۴۷۰۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

همان‌گونه که در جدول ۱۱ مشخص است مقدار F برابر با ۳۶۳,۵۳۷، و میزان معناداری آن‌هم برابر با ۰/۰۰۰ است که کوچک‌تر از ۰/۰۵ و معنادار است، به این معنی که ابعاد متغیر مستقل قادر است به‌خوبی تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد، بنابراین بر اساس مقدار محاسبه‌شده برای F ، در سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که ترکیب خطی متغیرهای مستقل به شیوه معنی‌داری قادر به تبیین و پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته‌ی شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی از دیدگاه پاسخگویان است.

جدول ۱۱. مجموع مربعات، درجه آزادی، میانگین مربعات و سطح معناداری رگرسیون

Model		مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
۱	رگرسیون	۱۸,۳۱۰	۳	۶,۱۰۳	۳۶۳,۵۳۷	۰/۰۰۰
	باقی‌مانده	۵,۲۰۵	۳۱۰	..۰۱۷		
	مجموع	۲۳,۵۱۵	۳۱۳			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

درنهایت بر اساس ضریب استانداردشده، متغیر مستقل تأثیر آماری معناداری بر ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی ساکنان منطقه دارند. همچنین ازنظر ضریب تأثیر متغیرها بر ارتقای شاخص توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی، شاخص تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی با ضریب تأثیر۷۸۷. بیشترین میزان اثرگذاری بر متغیر توسعه اجتماعی- فرهنگی دارد. بعدازاین شاخص، به ترتیب شاخص‌های فرصت‌های شغلی و درآمدی و کیفیت دسترسی‌ها با ضریب تأثیر ۰.۱۵۰و۰۵۳. بیشترین تأثیر مستقیم را بر ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی در منطقه موردمطالعه دارند(جدول ۱۲).

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

جدول ۱۲. ضرایب میزان شدت اثرگذاری متغیرهای مستقل سه‌گانه بر متغیر وابسته

مدل	مقادیر ثابت و متغیرهای پیش‌بین	ضریب استاندارد		ضریب بتای استاندارد Beta	مقدار t	معناداری
		ضریب بتای (B)	خطای استاندارد			
مرحله اول	ضریب ثابت	۱,۱۹۲	۰,۰۷۴	-	۱۶,۰۵۹	۰,۰۰۰
	سرمایه‌گذاری‌های شغلی و درآمدی	.۱۰۸	۰,۰۲۲	۰,۱۵۰	۴,۸۱۲	۰,۰۰۰
	تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی	.۴۲۱	۰,۰۱۶	۰,۷۸۷	۲۶,۰۹۰	۰,۰۰۰
	کیفیت دسترسی‌ها	.۰۳۲	۰,۰۱۸	۰,۰۵۳	۱,۸۰۷	۰,۰۰۷

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

بنابراین، در وضع موجود هر سه شاخص کلی سرمایه‌گذاری‌های شغلی و درآمدی، تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی و کیفیت دسترسی‌ها اثر مثبت و معناداری بر ارتقا و بهبود شاخص‌های توسعه اجتماعی - فرهنگی در منطقه موردمطالعه دارد. در مرحله دوم برای دستیابی به مدل نهایی و مشخص نمودن ضرایب تأثیر متغیرهای مستقل بر هم و نیز مشخص شدن ضرایب تأثیر غیرمستقیم متغیرهای مستقل و محاسبه ضرایب تأثیر کل متغیرها و رسم دیاگرام مسیر بر پایه اولین خروجی، تحلیل رگرسیونی که نتایج آن ارائه گردید انجام گردیده. در این مرحله شاخص تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی که بیشترین ضریب تأثیر خروجی تحلیل رگرسیونی را داشت به‌عنوان متغیر وابسته وارد مدل شده و به همین ترتیب در مراحل بعدی سایر متغیرها به ترتیب اهمیت به‌عنوان متغیر وابسته وارد مدل شده و ضریب تأثیر هرکدام از متغیرها بر سایر شاخص‌ها مشخص گردید. در ادامه به بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم سرمایه‌های ارسالی مهاجران بر شاخص‌های توسعه اجتماعی – فرهنگی با استفاده از آزمون رگرسیون چند متغیره(تحلیل مسیر)پرداخته‌شده است. برای انجام تحلیل مسیر ابتدا بین متغیر وابسته(توسعه اجتماعی- فرهنگی) و متغیرهای مستقل (فرصت‌های شغلی و درآمدی، تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی و دسترسی‌ها)رگرسیون گرفته شد و در بقیه مراحل هر یک از ابعاد که بیش‌ترین ضریب بتا را داشته‌اند به‌عنوان متغیر وابسته و سایر عوامل متغیر مستقل فرض شده است. و در شکل زیر میزان و نوع تأثیر(مستقیم و غیرمستقیم) هر یک از متغیرهای مستقل و وابسته نشان داده‌شده است(شکل ۴).

جدول ۱۳. اثرات مستقیم و غیرمستقیم شاخص‌های سرمایه‌های ارسالی بر توسعه اجتماعی–فرهنگی

متغیرهای مستقل	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	کل
سرمایه‌گذاری‌های شغلی و درآمدی	.۱۵۰	.۳۹۴	.۵۴۴
تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی	.۷۸۷	-	.۷۸۷
کیفیت دسترسی‌ها	.۰۵۳	.۰۵۱	.۱۰۴

همان‌گونه که جدول ۱۳ نشان می‌دهد اثرات مستقیم و غیرمستقیم مؤلفه‌های سه‌گانه اثرات فرصت‌های شغلی و درآمدی، تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی و کیفیت دسترسی‌ها با استفاده از آزمون تحلیل مسیر به‌دست‌آمده است که بیش‌ترین اثر کلی مربوط به مؤلفه تعاون، مشارکت و انسجام

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

اجتماعی ، با میزان (۰,۷۸۷) بوده است و مؤلفه کیفیت دسترسی‌ها با میزان (۰,۱۰۴) دارای کم‌ترین اثر سرمایه‌های ارسالی مهاجران بر توسعه اجتماعی- فرهنگی در منطقه موردمطالعه است.

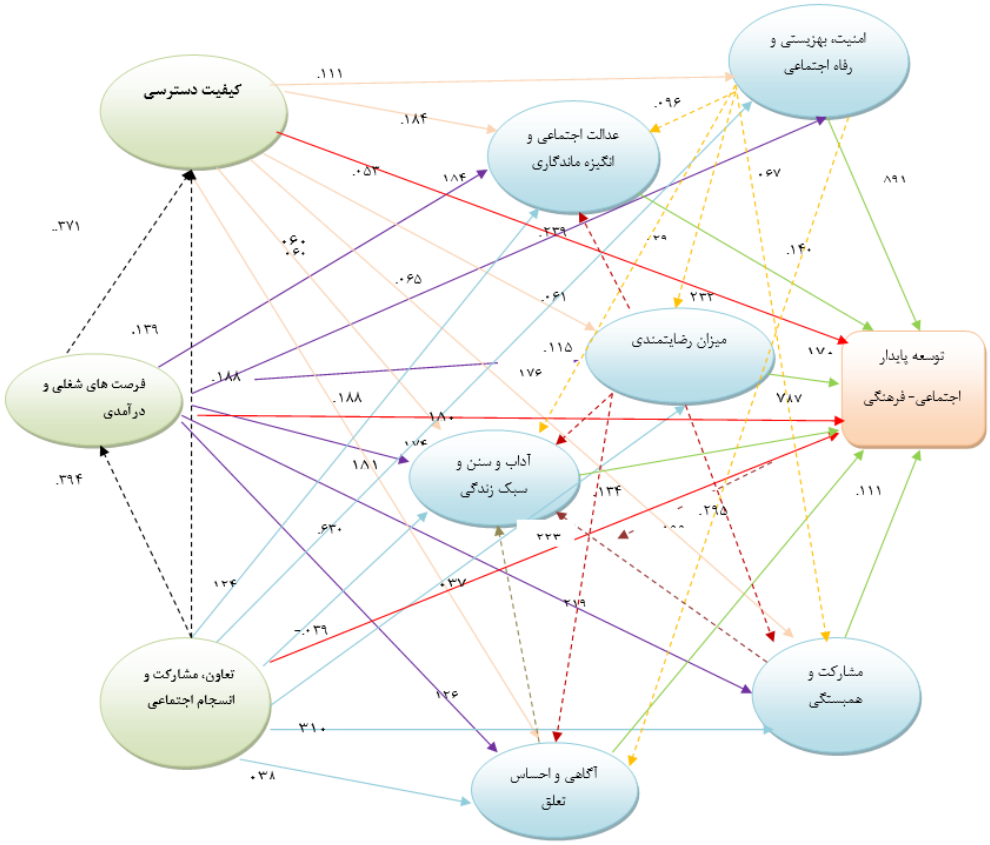

شکل ۴. بررسی اثرگذاری شاخص‌های سرمایه‌های ارسالی بر شاخص‌های توسعه اجتماعی– فرهنگی منطقه

در نهایت، سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌المللی نیروی کار به لحاظ اثرات تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی بر روی توسعه اجتماعی- فرهنگی ساکنان مناطق موردمطالعه دارای بیش‌ترین امتیاز بوده و کم‌ترین امتیاز نیز مربوط به مؤلفه کیفیت دسترسی‌ها است، اما درمجموع تمام مؤلفه‌های مربوطه دارای اثرات مثبت با شدت کم و یا زیاد بوده و لذا می‌توان استدلال کرد که سرمایه‌های ارسالی مهاجران دارای اثرات مثبتی بر ارتقا و بهبود شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی- فرهنگی در منطقه موردمطالعه بوده است.

۵)نتیجه‌گیری

مهاجرت گسترده نیروی انسانی به‌ویژه نیروی کار یکی از مسائلی است که طی سال‌های أخیر دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی را به چالش کشانده است. مهاجرت نیروی کار بر توسعه اجتماعی و اقتصادی بازار کار کشورهای در حال رشد دارای آثار متعددی است و این امر می‌تواند اثرات و پیامدهای گسترده‌ای را در این کشورهای مبدأ مهاجرت به دنبال داشته باشد. مطالعه حاضر در همین راستا و با هدف ارزیابی و

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

تحلیل اثـرات و پیامـدهای سـرمایه‌های ارسـالی مهـاجران بـر توسـعه اجتمـاعی- فرهنگـی در برخـی از سکونتگاه‌های جنوبی استان فارس(مناطقی از شهرستان‌های لارستان و زرین‌دشت)، که در آن‌ها این نـوع از مهاجرت‌های نیروی کار به‌عنوان منبع درآمد غالب ساکنان این مناطق است انجام گردیده است. به این منظور و بر اساس یافته‌های تحقیق، برای بررسی اثـرات سـرمایه‌های ارسـالی، آن‌هـا را در سـه بعـد کلـی سرمایه‌گذاری‌های شغلی و درآمدی، تعاون، مشارکت و انسجام اجتماعی و کیفیت دسترسـی طبقه‌بنـدی گردیده، که درمجموع این مؤلفه‌ها اثرگذار بر شاخص‌های توسعه اجتماعی - فرهنگـی در منطقـه مـورد مطالعه است. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون کی دو نشان می‌دهـد کـه بـین تمام مؤلفه‌ها و شاخص‌های متغیر مستقل سرمایه‌های ارسالی و متغیر وابسته توسعه اجتماعی - فرهنگی در سطح خطای ۹۹ درصد رابطه کاملاً معنادار وجود داشته و تمـام شـاخص‌های مـذکور دارای میـانگین عددی بالاتر از میانگین امتیاز حد مطلوب آزمون یعنی ۳ قرار دارد و این امر نشان‌دهنده رابطـه مثبـت و معنادار بین تمام شـاخص‌ها و مؤلفـه‌های سـرمایه‌های ارسـالی و شـاخص‌های شـش‌گانه توسـعه پایـدار اجتماعی – فرهنگی مورد مطالعه (امنیت، بهزیستی و رفاه اجتماعی، عدالت اجتماعی و انگیزه ماندگاری، میزان رضایتمندی، آداب و سنن و سبک زندگی، مشارکت و همبستگی و آگاهی و احساس تعلق) اسـت. همچنین این نتایج در آزمون رگرسیون با تبیین ۷۷درصد از متغیر وابسته نیز به اثبات رسیده است و این امر نشان‌دهنده رابطه معنادار و مستقیم متغیـر مسـتقل و وابسـته اسـت، بـه ایـن معنـا کـه بـا افـزایش سرمایه‌های ارسالی مهاجران به منطقه مورد مطالعه، شاخص‌های توسعه پایدار اجتمـاعی - فرهنگـی نیـز افزایش می‌یابد. مهمترین اثرگذاری‌های این شاخص‌ها در بعـد اجتمـاعی را مـی‌تـوان در ارتقـای سـطح کیفیت زندگی، ایجاد مشاغل پایدار و کاهش فقر و بیکاری در عرصه‌های مکانی – فضـایی مـورد مطالعـه دانست. این یافته مؤید یافته‌های پژوهش بستانی و همکاران(۱۳۹۳) است که با مطالعه‌ای که در منطقـه لارستان انجام داده دریافته‌اند که به طور میانگین درآمـد خانوارهـای مهـاجرین بـین المللـی نسـبت بـه خانوارهای غیر مهاجر حدود ۲,۵برابر بیشتر است. و با افزایش سرمایه‌های ارسالی مهاجران منابع جدیدی برای سرمایه‌گذاری خانوارهای مهاجر و ارتقای شاخص‌ها و امکانات رفاهی و معیشتی خانوارهای مهاجرین پدید آمده است. در این راستا مطالعه دی هاس[1](۲۰۰۶)، در منطقه توگا والی مراکش نشان می‌دهـد کـه وجوه ارسالی ۵۳ تا ۵۹ درصد درآمد خانوارهای مهاجرین را تشـکیل داده و ایـن سـرمایه‌هـا منبـع مهـم توسعه، ارتقای کیفیت و استانداردهای اجتماعی زندگی ساکنان منطقه مهاجرفرست گردیده است. مـارا[2]و همکاران(۲۰۱۲)در مطالعه ای به این نتیجه دست یافته اند که سرمایه های ارسالی مهـاجران منجـر بـه کاهش محدودیت‌های اعتباری در ایجاد فعالیت‌های کارآفرینی، استفاده در فعالیت‌هـای نسـبتاً تولیـدی، ارتقای سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی، ارتقای شاخص‌هـای کیفیـت زنـدگی و دسترسـی بـه خـدمات آموزشی و سلامت و همچنین افزایش بهره‌وری کشاورزی و خود اشتغالی در جوامع مبدأ مهـاجرت شـده است.

1- De Hass
2- Mara

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

همچنین چاووت[1] و همکاران(۲۰۰۸) به اثرگذاری مثبت وجوه ارسالی در مشارکت‌های مردمی و عام المنفعه، وثوقی (۱۳۹۱) به نگرش مثبت و سازنده سرمایه‌های ارسالی در کاهش فقر و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان مناطق مهاجرفرست، رضوانی و همکاران (۱۳۸۷)، به اثرگذاری‌های مثبت سرمایه‌های ارسالی مهاجران در تغییرات اجتماعی و اقتصادی جامعه هدف اشاره نموده و در نهایت مطیعی‌لنگرودی و همکاران (۱۳۹۳) سرمایه‌های ارسالی مهاجران را به عنوان یکی از ابزارهای توسعه در جوامع مبدأ مهاجرت مطرح نموده‌اند که در صورت هدایت مناسب و صحیح آن‌ها می‌تواند اثرات متحول‌کننده بسیاری بر ساختارهای اقتصادی و اجتماعی جوامع مبدأ مهاجرت به دنبال داشته باشد. بنابراین، بر مبنای نتایج حاصله از این پژوهش و دیگر پژوهش‌ها و با در نظر گرفتن نقشی که درآمد مهاجران در بهبود شاخص-های اجتماعی و فرهنگی در مناطق مبدأ مهاجرت خود دارند، می‌توان بیان نمود که مهاجران و سرمایه-گذاری‌های آنها به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع تأمین سرمایه مطرح است که در صورت هدایت صحیح، قادر است نقش مؤثری در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی(درآمدی و رفاهی) خانوارهای مناطق مهاجر فرست ایفا نماید، هم چنین مهاجرت به رغم جنبه‌های منفی، می‌تواند به عنوان یک راهبرد بقاء برای خانوارهای مهاجرین روستایی و شهری، آثار مثبتی برای افزایش درآمد، رفاه و اشتغال، کاهش فقر و بیکاری و ارتقای استانداردهای اجتماعی و رفاهی در این مناطق را در پی داشته باشد. هم چنین بر خلاف سایر جریان‌های اقتصادی دارای بیلان منفی، جریان مهاجرت از معدود زمینه‌هایی است که می‌تواند در کاهش این بیلان منفی مؤثر باشد.

۶) منابع

- ارشاد، فرهنگ. صدف مینا. (۱۳۸۹). **مهاجرت، نابرابری و پیامدهای آن**. مجله تحلیل اجتماعی نظم و نابرابری اجتماعی، پاییز و زمستان ۱۳۸۹- شماره۴/۵۹، صص۵۹-۹۲.
- بستانی، علیرضا.خدیجه جوانی. (۱۳۹۳). پ**یامدهای مهاجرت‌های شغلی خانوارهای روستایی به کشورهای عربی مورد: بخش مرکزی شهرستان لارستان**، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی،سال۳، شماره ۱(پیاپی ۷)، بهار ۱۳۹۳، صص۹۳- ۱۰۵.
- حاج حسینی، حسین. (۱۳۸۵)، **سیری در نظریه‌های مهاجرت**، فصلنامه راهبرد، شماره ۴۱، صص ۳۵-۴۶.
- حسامیان، فرخ.،گیتی اعتماد، محمدرضا حائری. (۱۳۷۵). **شهرنشینی در ایران**، چاپ سوم، تهران انتشارات آگاه.
- حسینی، حاتم. (۱۳۸۶). **جمعیت‌شناسی اقتصادی – اجتماعی و تنظیم خانواده**، چاپ سوم، همدان: انتشارات دانشگاه بوعلی سینا.
- خوش‌فر، غلامرضا.یونس رضایی دانش، علی جوادی نیا. (۱۳۹۲). **مطالعه جریان‌های مهاجرتی و عوامل مؤثر بر آن در استان مازندران**. مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، دوره ۱، شماره ۴،صص ۱۴۷-۱۷۶.
- سوداگر، محمدرضا، (۱۳۶۷). **رشد روابط سرمایه‌داری در ایران**، تهران: نشر شعله اندیشه .ص۸۶۴.

1- Chauvet

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

- ربانی، رسول،رهرا طاهری، زهرا روستا. (۱۳۹۰). **بررسی علل انگیزه‌های مهاجرت معکوس و تأثیر آن بر توسعه اجتماعی– اقتصادی (مطالعه موردی مهاجران روستانشین شهرهای تنکابن و رامسر)**. مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۲، شماره ۵، صص۸۳-۱۰۸.
- ربانی خوراسگانی، علی، مسعود کیانپور. (۱۳۸۶). م**دل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی: مطالعه موردی: شهر اصفهان**، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی (دانشگاه خوارزمی)دوره ۵،شماره، ۵۸-۵۹، صص ۶۷-۱۰۸.
- رسمتی، فرحناز، علی آبادی، وحید، بقایی، سارا.(۱۳۹۲). **نقش عضویت در تشکل های روستایی بر سطح سرمایه اجتماعی**، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه پایدار روستایی، شماره ۲، ص ۱-۱۴
- رضوانی، محمدرضا، سعید رضا اکبریان رونیزی، سید عباس رجایی. (۱۳۸۷). **نقش وجوه ارسالی و سرمایه‌گذاری مهاجران در توسعه روستایی مورد دهستان رامشه (شهرستان اصفهان)**، مجله پژوهش-های جغرافیای انسانی، شماره ۶۶، صص ۱۶-۱.
- زکی، محمد علی. (۱۳۹۱). **اثر مهاجرت بر ساخت اجتماعی اقتصادی جوامع شهری(مطالعه موردی: مقایسه شاهین‌شهر با خمینی‌شهر)**، مطالعات جامعه شناسی شهری، دوره۲، شماره ۲، صص ۸۳-۱۱۲.
- دیداری، علی اصغر . (۱۳۹۶). **بررسی تأثیرات مهاجرت نیروی کار بر جوامع بومی و محلی منطقه عسلویه**، دانشگاه پیام نور، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما محسن شوکت فدایی.
- فیندلی، سلی. (۱۳۷۲). **برنامه‌ریزی مهاجرت‌های داخلی.** مترجم دکتر عبدالعلی لهسایی زاده .شیراز: انتشارات نوید شیراز.ص۳۱۹.
- مطیعی لنگرودی، سید حسن، فضیله دادور خانی، حسن علی فرجی سبکبار، حسن دارابی، ابراهیم رستگار. (۱۳۹۳). **میزان توان و توزیع فضایی سرمایه‌های ارسالی مهاجران بین‌الملل در بخش بهداشت و درمان(مطالعه موردی: سکونتگاه روستایی شهرستان لامرد)**، مجله برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دوره۴، شماره ۱۳، صص ۱۰۲-۸۷.
- نقدی، اسدالله. (۱۳۸۷). **غربت نشینی ایرانیان با نگاهی به مسائل اجتماعی مهاجران ایرانی در سوئد**، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، دوره ۳، شماره ۵،صص۲۷-۵۴. .
- وثوقی، منصور، مجید حجتی. (۱۳۹۱). **جریان ارسال وجه، رویکردی محوری در نگرش مثبت به پدیده‌ی مهاجرت بین‌الملل**، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی ایران، دوره ۲، شماره ۷، صص ۴۷- ۶۷.
- وثوقی، منصور، مجید حجتی. (۱۳۹۱). **مهاجران بین‌الملل، مشارکت‌کنندگان در توسعه زادگاهی؛ موردمطالعه شهر لار**، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران،دوره ۴، شماره ۲، صص ۲۳-۳۹.
- Bela, S., (2010). **Motivation of remittances and diaspora philanthropy (empirical studies of remittances in rural Bangladesh**, and the potential for philanthropy among the US-Bangladeshi Diaspora). A thesis submitted in partial fulfillment of the requirement for the degree of Bachelor of Arts in Economics from the College of William and Mary.Undergraduat Honors Theses.paper733.https://scholarwork.wm.edu/honorstheses/733.

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]

- Blackwell. (2011). **Remittance**. Retrieved from Blackwell: http://www.blackwell.com
- Burki, S. J. (2000, November). **Diasporas, remittances and homeland development. In International Labour Organization project planning meeting** "Making the Best of Globalization: Migrant Workers Remittances and Microfinance," Geneva, November (pp. 20-21).
- Chauvet, L., Gubert, F., & Mesple-Somps, S. (2008). **Are remittances more effective than aid to improve child health**. In ABCDE Conference (Vol. 1, No. 33, p. 16).
- De Haas, H. (2006). **Migration, remittances and regional development in Southern Morocco**. Geoforum, 37(4), 565-580.
- De Haas, H. (2007, October). **Remittance, Migration and social development**, A Conceptual Review of the Literature. United Nations Research Institute for Social Development.
- Endo, I., Hirsch, S., Rogge, J., & Borowik, K. (2010**). The US-Honduras remittance corridor:** Acting on opportunities to increase financial inclusion and foster development of a transnational economy (Vol. 177). World Bank Publications.
- Factbook. (2011). **Migration and remittances factbook (2nd Edition ed.)**. Washington: The World bank.
- Demirkaya, H., & Artvinli, E. (2011). **Migration towards Tarsus Antalya and Fethiye: Reasons and results**. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 19, 297-307.
- Lu, M. (1998). **Analyzing migration decisionmaking: Relationships between residential satisfaction**, mobility intentions, and moving behavior. Environment and Planning A, 30(8), 1473-1495.
- Mara, I., Narazani, E., Saban, N., Stojilovska, A., Yusufi, I., & Zuber, S. (2012). **Analysis of literature on the effects of remittances on education and health of family members left behind**. Regional Research Promotion programme/western Balkans.
- Kritz, M. M. (2007). **International migration. In G. Ritzer, The Black Well Ensyclopedia of Sociology** (Vol. volume 5). Xford: Black well publishing.
- Oucho, J., Ikamari, L., Khasakhala, A., Alfred, A., & Kimetu, S. (2009). **African diaspora and remittance flows: Leveraging poverty?** Centre for Research in Ethnic Relations School of Health and Social Studies University of Warwick
- Huang, P., & Zhan, S. (2005). **Internal migration in China**: Linking it to development. International Organization for Migration in Asia Lanzhou, China.
- Taylor, J. E. (2006, June). **International migration and economic development**. In International symposium on international migration and development (pp. 1-28).
- Skeldon, R. (2010). **Migration and development over twenty years of research: progress and prospects**. Migration in a globalised world: New research issues and prospects, 145-159.
- Standing, G. (1981). **Migration and modes of exploitation: social origins of immobility and mobility**. The Journal of Peasant Studies, 8(2), 173-211.
- Wang, W. W., & Fan, C. C. (2003**). Urban-rural return labor migration in China: A case study of Sichuan and Anhui provinces**. Study Paper. University of California. Retrieved from http://www.iir.ucla.edu/research/grad_conf/2004/wang.pdf

[Downloaded from ncfc.khu.ac.ir on 2026-07-26]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1399.9.32.9.4]